

Punt de Vista

EL PUNT AVUI+

JOAN BOSCH I ROURA, president
JOAN VALL I CLARA, vicepresident executiu
ANNA MARIA RIBAS, directora general de gestió
JORDI GRAU, subdirector general de continguts

NO ERA UN MER ERUDIT I TENIA UNA ORATÒRIA CAPTIVADORA, TOTHOM QUE L'HAGI CONEGUT HO SAP

Agustí Colomines
i Companys

Professor a la UB. Director de la Fundació Cat Dem

Josep Termes, el mestre

En el llibre *Manual de sensacions* (Angle, 2004), vaig explicar que Just Cabot, que va ser director de la prestigiosa revista *Mirador*, va posar un pis al carrer Tantarantana de Barcelona no a una amiga, sinó als llibres. I tot seguit afegia: "El meu mestre i amic, l'historiador Josep Termes, ja fa anys que ha fet el mateix, però al barri d'en Grassot, a prop de casa seva. S'hi passa moltes hores i de la manera que en parla ja es veu que hi és feliç. Repassa una vegada i una altra els volums que folren totes les parets de la casa, dels quals en coneix la disposició sense necessitat de cap fitxa; en llegeix algun fragment o bé, quan cal, restaura personalment algun dels exemplars que ha comprat en una de les moltes llibreries de vell que visita amb assiduitat franciscana. Si un matí quedes amb ell, al jardí de l'Ateneu o en un bar del centre de la ciutat, i arribes a la cita amb un llibre sota el braç, de seguida et demana si pot fullejar-lo. Aleshores, si és que el llibre li ha suscitat interès, treu de la cartera una envellida agenda i amb una lletra petitíssima hi anota l'autor, el títol i totes aquelles dades que més tard li permetran localitzar-ne un exemplar. Amb els anys i l'amistat, he pogut comprovar que la llista s'ha fet molt llarga, però també he constatat que n'ha comprat molts, atès que un cop adquirits ratlla la referència sense estripar-ne el paper. L'agenda de Termes deu contenir centenars de títols i aquells que el coneixem sabem que les prestatgeries del pis que ha parat als llibres són un niu d'amor." Arran de la seva mort el proppassat dia 9 de setembre, Vilaweb TV [<http://www.vilaweb.tv/?video=6027>] va penjar un vídeo en què el mateix Termes ensenyava als espectadors aquest pis i anava explicant la disposició i el contingut dels 30.000 volums que ara són propietat, en part, de la Generalitat de Catalunya.

JOSEP TERMES TENIA PASSIÓ PELS LLIBRES i pels cartells, especialment de la Guerra Civil, i per tota mena d'andròmines de paper. Estimava els llibres. Estimava la història. Tinc guardades a casa hores i hores de conversa amb ell, incloent l'entrevista que va fer-li Pau Solà i que Vicent Olmos i un servidor vam incloure en el llibre col·lectiu *Pensar la contemporaneïtat. Divuit converses sobre la història* (Afers, 2005), en les quals queda més que provada aquesta estima pel paper imprès, pel testimoni, pel

GUILLEM CIFRÉ

simbolisme que acompanya els cartells o els ventalls que va mostrar en l'entrevista que va fer-li fa anys Josep M. Espi-

Tenia un pensament original en un context intel·lectual en què predominaven els doctrinaris. Va ser un raig de llum. Sense normes, sense mètode

nàs i que el Canal 33 [<http://www.tv3.cat/3alacarta/#/videos/2873630>] va reemetre el mateix dia de la seva mort. I tanmateix, Termes no era un mer erudit. Al contrari, tenia al·lèrgia als historiadors, diguem-ne, academicistes, que entenen la recerca del passat com una professió. En un fragment d'aquestes converses inèdites és ben explícit en aquest sentit: "Jo m'he format en un món en què la història és un referent de la identitat pròpia. Per tant, sempre he cregut que els condicionaments socials i educatius influeixen molt en la manera com l'historiador aborda el passat. És per això que sempre he dubtat d'aquelles persones que fan història, per posar un exemple, del moviment obrer i resulta que ni pels seus orígens ni per la seva forma-

ció, ni tampoc per la seva manera de viure ni per l'ambient on han crescut, no han tingut mai cap relació amb el moviment obrer. No defenso la història militant de finals del segle XIX i principis del XX. No, no és això. Cal fer història amb una mínima simpatia. La història no és una ciència físicomatemàtica, la història és una reconstrucció ideal del passat que gairebé sempre arrenca de les vivències pròpies, de les passions de cadascú. I quan es fa així, vull dir sense fer trampes, sense manipular les informacions, sense pretendre que la història quadri amb els nostres ideals, la història se'n beneficia. [...]. En fi, el que vull dir és que jo he estudiat allò que crec que és meu, allò que em representa." Reivindicant la Catalunya popular simplement perquè era la que havia viscut al barri de Gràcia i a la Fatarella. Aquesta seva manera d'entendre el conflicte social, allunyada del tot del doctrinarisme ideològic marxista que predominava quan ell era jove, és el que va fer que refusés interpretar les diferències socials des d'una perspectiva merament economicista.

EN JOSEP TERMES TENIA UNA oratòria captivadora. Tothom que l'hagi conegut ho sap. A mi va captivar-me a la facultat, per allà l'any 1979, però va ser al jardí romàntic de l'Ateneu Barcelonès on vam fer tertúlia de veritat. Em va ensenyar moltes coses. Sobre la història, evidentment. Però no tan sols. També em va fer veure que la coherència política no la dictaminen els altres, sinó tu mateix, quan ets honest amb el que dius i penses. Hi ha una història invisible, em va dir un dia, que és molt difícil d'explicar, i que comprèn la imatge del món que té un mateix i de la societat amb la qual comparteix imaginari, símbols i records. I aquest univers comú pot ser la nació. Ara bé, m'advertia, aquesta comunitat imaginada -tot i que ell no ho hauria formulat mai d'una manera tan pedant- es manifesta a través de l'experiència particular de cada grup social, que en condiciona el comportament i les actituds polítiques. Josep Termes tenia un pensament original en un context intel·lectual en què predominaven els doctrinaris. Va ser un raig de llum. Sense normes, sense mètode. Amb una intuïció immensa que va extreure d'aquell munt de llibres, pocs dels quals eren de teoria, que cuidava amb passió. Josep Termes va ser un mestre, el meu mestre, i el trobaré molt a faltar.